LUND UNIVERSITY

Förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Musikvolym

Lundblad, Jonas

Published in:
Svensk tidskrift för musikforskning

2013

Link to publication

Citation for published version (APA):
Lundblad, J. (2013). Förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Musikvolym. *Svensk tidskrift för musikforskning*, *95*, 159-161.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 10. Sep. 2026

Kapitlet om *Todesfuge* ger läsaren en föreställning om rikedomen i Englunds framställning. Bokens följande kapitel står inte inledningskapitlet efter i täthet men jag vill avsluta med en kort karaktäristik. Arbetet kombinerar litteratur- och musikvetenskap och reser samtidigt frågan om musikens mening och innehåll, allt sett ur ett etiskt eller moraliskt perspektiv.

Gunnar Bucht

Förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan.

Förslag till Kyrkohandbok för Svenska kyrkan. Musikvolym + Förklaringar till förslag. (Svenska kyrkans utredningar 2012:2). Uppsala: Svenska kyrkan, 2012. 221 + 133 s.

Inom Svenska kyrkan pågår under 2013 ett remissarbete där ett förslag till ny kyrkohandbok ska användas och utvärderas inför kommande beslut om fastställande. En sådan process är naturligtvis delvis en rent samfundsintern angelägenhet men Svenska kyrkans rit och kyrkomusik räknas också av staten som delar av det kyrkliga kulturarv vilket förklarats äga allmänintresse. Den liturgiska musiken möter ännu 4,5 miljoner årliga besökare vid huvudgudstjänster och speglar också utvecklingslinjer för musiklivet i landets enskilt mest omfattande kulturinstitution. En kyrkohandbok präglar därmed en vittomfattande musikalisk praktik men är också fascinerande som estetisk artefakt; här normerar kyrkan vissa texter och musik som bärare och uttryck för sin bekännelse, en anspråksfull musikestetisk deklaration!

Vid sidan av en publicerad musikvolym, närmast att förstå som en ackompanjemangsutgåva, återfinns även principiella resonemang kring musiken i en bifogad förklaringsvolym. I den senare redovisas en snårig väg, från 1997 års beslut att revidera 1986 års kyrkohandbok, via ett refuserat förslag år 2000, till 2009 års beslut att företa en genomgripande revision av rådande kyrkohandbok. Föresatserna för översynen av musiken präglas av ett inkluderande ideal; "så många som möjligt" bör känna kunna igen sig i en musik som ska "räckas på folkspråk". I första hand medför detta en genremässig breddning där Svenska kyrkan nu, för första gången, föreslås normera liturgisk musik huvudsakligen hämtad utanför en gregorianik- och koralbaserad tradition.

Det genomförda arbetet kan delas in i två huvudkategorier: dels en översyn av material från 1986 års handbok, dels tillskott av ny musik. Resultaten av den första uppgiften kan sammanfattas som närmast en återupprepning av 1986 års bestånd, uppställt i en delvis ny form och med vissa smärre förändringar. Dock bör utelämnandet av Introitus ur mässordningen noteras då detta medför en kraftig reducering av gregorianikens plats i kyrkohandboken, ett uttryck som beskrivs vara "exklusivt". Bland de smärre tillskotten finns nya sjungna förböner för de kyrkliga handlingarna, kortare omkväden avsedda att sjungas efter evangelieläsningen och som församlingssvar inom kyrkans förbön, delvis hämtade från den populära Taizétraditionen. Vad gäller mässordinariet kan först noteras att Kyrie benämns "Kristusrop", en förändring som ges en något sökt teologisk förklaring i kommentarsvolymen och som utan uppenbar vinst bidrar till oklarhet i förhållande till den både kulturellt och liturgiskt välförankrade traditionella terminologin. För övrigt har några få alternativ ur HB 86 plockats bort, däribland olyckligt nog den lutherska liturgins och musikens gemensamma portalmarkör *Allena Gud i himmelrik* samt Gloria från den musikaliskt inflytelserika *Missa de Angelis*, något som i framtiden omöjliggör en tonal integration med

övriga flitigt brukade alternativ i denna mässton. Märkligt nog kvarstår därmed i denna serie inga valmöjligheter för de församlingar som inte använder ett växelsjunget Gloria av nyare snitt.

Den nytillkomna musiken består av fyra genomgående serier för mässordinariet, varav två utgör beställningar för denna handbok. Den första är komponerad av Fredrik Sixten och sägs vara "modern" samt präglad "av bland annat blues, jazz och konstmusik". Möjligen är det ambitionen att sammanföra en sådan stilistisk bredd som resulterar i ett splittrat helhetsintryck där partier av mycket enkel koralstil, såväl harmoniskt som melodiskt, på ett något märkligt vis kontrasterar med oförberedda harmoniska destabiliseringar vilka väcker osäkerhet om tonal hemhörighet. Även kyrkomusikern Karin Runow har bidragit med en serie, "med ett tonspråk hämtat från gospelmusiken", där en sentimental men behaglig melodik präglar helhetsintrycket. Den tydliggör genomgående stilistiska tendenser som binder samman nyskriven liturgisk musik i s.k. "andra genrer"; rytmiska och harmoniska mönster från ett allmänt "afro"-idiom kombineras med en koralliknande notationspraxis, återkommande kvartsförhållningar och en uppsjö av nonackord och mollseptimer (mest flagranta exempel på det sistnämnda är dock de nya förbönerna för dop och vigsel som nödvändigtvis ska avslutas på nonackord). Vid sidan av dessa har arbetsgruppen plockat samman ytterligare två serier av enklare karaktär med spritt material från de senaste decennierna; från anglosaxisk mark samt av den svenske prästen Per Harling. I båda fallen avviker Kyrie-alternativen kraftigt från de övriga partierna och återigen är kommentarsvolymens stilistiska markörer missvisande. Harlings musikaliska pastischer bär knappast någon överensstämmelse med en "folkmusiktradition" (f.ö. en tradition som därmed inte återfinns i denna folkliga genrebreddning) och då den engelska musiken beskrivs som "allmänkyrklig" bekräftar det egentligen enbart att ett mycket simplistiskt liturgiskt idiom fått ett vittförgrenat genomslag.

Gemensamt för samtliga fyra nya serier är avsaknaden av tematisk eller harmonisk intertextualitet, något som delvis härstammar från arbetsgruppens sammanställningar men förvånar i de nya genomkomponerade serierna och får sägas vara en brist för möjligheten att gestalta gudstjänsten som en organisk helhet. I det nya materialet har också, av obegripliga skäl, vedertagen praxis att notera liturgens reciterade prefationer som fri kantillation avlägsnats. Istället används metriskt genomkomponerade versioner, något som i kombination med skiftande textunderläggningar allvarligt riskerar att försämra en idiomatisk deklamation och tvingar präster till bitvis halsbrytande utflykter bland både svårlästa och rent misslyckade notationer (Serie "D" och delvis "C" utgör lågvattenmärken i detta avseende). Överhuvud måste hela förslaget genomgå en grundlig översyn vad gäller notationspraxis, här har man inte säkerställt nödvändig kompetens och därmed belönats med rena felaktigheter, tveksamma arrangemang av rytmisk musik samt en oreflekterad (?) tendens till en ytterst spridd notation som helt lämnar det vid orgelspel generellt välklingande tenorregistret oanvänt.

1900-talets modernistiska nysaklighet var generellt en period då musikhistorisk forskning, musikalisk uppförandepraxis och luthersk teologi i samspel höjde den svenska kyrkomusiken till ett högt anseende och jämnhög kvalitet. I detta projekt har inte musikvetenskaplig kompetens varit efterfrågad, möjligen är detta en anledning till att den i sig lovvärda genrebreddningen knappast förmår göra dessa idiom rättvisa och uppvisar brister vid en musikteoretisk analys. Genrebreddning innebär

här snarast att framhäva musik med särskilda fromhetsideal, inte värderad utifrån form utan för förmågan att stärka vissa upplevelser av andlig gemenskap. En kvalitativ satsning på mångfald inom liturgisk musik hade kunnat ge mycket intressanta resultat men i en tid då musiklivet visar ökande intresse för andliga dimensioner och sakrala former förefaller Svenska kyrkan snarast reducera musikens symboliska mångtydighet. Intern gemenskap rymmer också drag av yttre avgränsning och detta förslag kan sägas peka på hur den liturgiska utvecklingen, delvis oavsiktligt, går mot en snävare kyrka där den inre gemenskapen premieras på bekostnad av estetisk och intellektuell kritisk prövbarhet.

Jonas Lundblad

Choral research 1960-2010

Ursula Geisler (red.): *Choral Research 1960-2010: Bibliography / Körforskning 1960-2010: Bibliografi.* Malmö: Körcentrum Syd, 2012. 290 s. ISBN 978-91-980-177-0-0

Körcentrum Syd är en centrumbildning vid Lunds Universitet, som har till mål att i dialog mellan olika aktörer stärka körlivet nationellt och internationellt genom att samordna och initiera utbildning, konsertproduktioner och forskning. På centrumets hemsida under rubriken forskning finns en länk till en bibliografi över körforskningslitteratur sammanställd av Ursula Geisler (2010). Den föreliggande bibliografin är en version av denna on-linebibliografi, med Geisler som redaktör.

Boken inleds med en "kommentar" på 18 sidor, med svensk och engelsk parallelltext. Den innehåller korta, översiktliga texter med bl.a. följande rubriker: "Körforskning: några perspektiv", "Körforskning i Sverige inklusive svensk körhistoria", "Körforskning kontinentalt och globalt", "Körpraxis", "Västerländska körtraditioner" och "Körledning".

Syftet med bibliografin är att "kartlägga körforskningen i Sverige och globalt". Man hoppas att inventeringen "ska kunna bidra till att uppmärksamma körforskningens brister och styrkor i Sverige och hjälpa till att positionera den i den globala diskursen". Den inledande kommentaren är "tänkt som en handledning i körforskningsfrågor". Efter själva bibliografin, som omfattar 238 av bokens totalt 290 s., finns ett kombinerat ämnes- och personregister.

Bibliografin gör inget anspråk på att fullständigt täcka körforskningen globalt, utan ska spegla "vissa specifika delområden av [...] forskningen om körfenomen". Vägledande för bibliografins systematik har bl.a. varit frågor om forskningens syfte och vad forskningen vill åstadkomma. Man har valt en "induktiv urvalsmetod", d.v.s. sökresultaten har (delvis) fått generera bibliografins kategoriserande rubriker. Att man inte valt att förlita sig på Dewey-decimal-klassifikation, som alltmer används inom biblioteksvärlden, är bra. Systemet är näst intill oanvändbart för den oinvigda. Man har i stället använt sökbegrepp som "kör*", "chor*", "kor*", "choir*", "chœr*", "cor*" och fått fram följande rubriker: 1. Kör allmänt; 2. Körhistoria och körsociologi; 3. Körpedagogik; 4 Körmusik; 5. Kör och drama, litteratur och film. Under varje huvudrubrik finns underrubriker, i vissa fall i flera led; den hierarkiska ordningen anges med symboler och är inte alltid så lätt att orientera sig i.

Man har i allt sökt i tretton kataloger och databaser. Vissa är musikvetenskapliga specialdatabaser som BMSonline: www.musikbibliographie.de, ViFaMusik: www.vifamusik.de (Virtuelle Fachbibliothek Musikwissenschaft), DVM: www.dvm.nu (Det virtuelle musikbibliotek), RILM abstracts och SMHB (Svensk musikhistorisk bibliografi). Därutöver har man